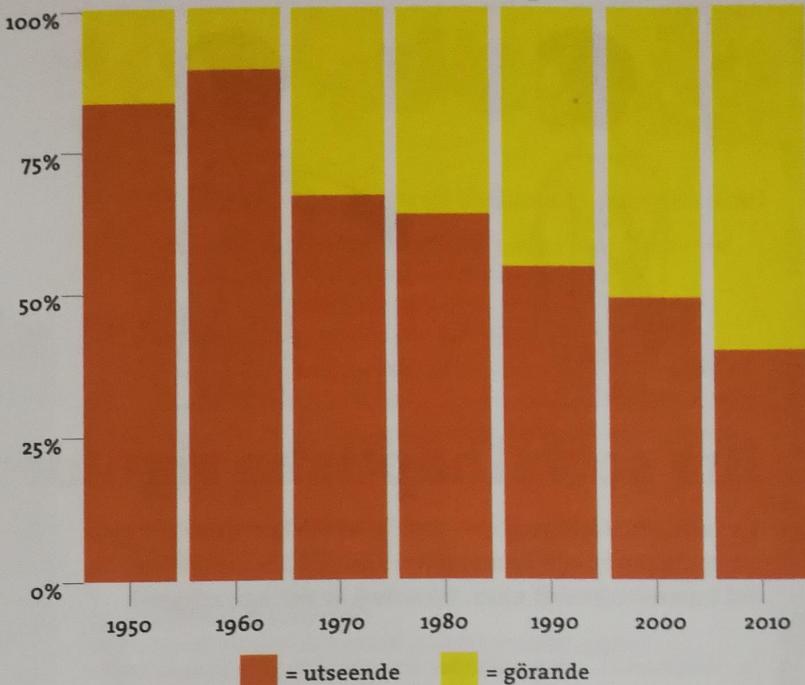

Typer av personecken

Dövas Tidning 2017,
Vol. 3, s. 7

Personecknens förändring över tid

Personetecken avslöjar vilka vi är

Vem du? Det är en av de första frågorna man får när man träffar någon teckenspråkig för första gången. Det vanligaste svaret är att man bokstaverar sitt namn och visar sitt personecken. Men vilka typer av personecken har vi i Sverige? Och hur har de förändrats över tid? Dessa var frågor som forskaren Calle Börstell ville ha svar på. Här skriver han om sin personeckenundersökning som han genomförde tidigare i år.

Personetecken är en av de viktigaste identitetsmarkörerna i den teckenspråkiga gemenskapen. Genom Tomas Hedbergs dokumentation av personecken under 1980-talet fick vi en omfattande beskrivning av vilka typer av personecken som används i Sverige. En dag i början av januari började jag fundera över personecken i dag, särskilt som det gått närmare tre decennier sedan Tomas Hedbergs undersökning. Jag bestämde mig för att lägga upp en enkät i Deafhood-gruppen på Facebook där jag bad teckenspråkiga att svara på vilken typ av personecken de har och dessutom ange hur och när de fått detta personecken. Till min stora glädje var det många som ville svara och efter bara ett par veckor hade jag fått in över 700 svar!

I undersökningen hade jag fyra typer av personecken:

- **Utseende:** tecken som beskriver hår, ansiktsdrag, kläder (t.ex. "hårlock" eller "smilgrop").
- **Görande:** tecken för vad någon gör eller tycker om (t.ex. "skrattar" eller "fotboll").
- **Namn:** tecken som beskriver ens namn (t.ex. "P" för Patrik, eller "Sten")
- **Bakgrund:** tecken för ens ursprung (t.ex. "Ryssland") eller ett ärvd familjetecken.

Resultaten i [grafik 1: typer] visar att den allra vanligaste typen är utseende som används för 41% av alla som svarat och det vanligaste är att tecknet beskriver ansiktsdrag eller håret. Det näst vanligaste är görande (32%), följt av namn (16%) och allra sist bakgrund (2%). Övriga (9%) svarade att deras personecken inte passade dessa typer.

En hel del spännande mönster upptäcktes i resultaten. Till exempel är det ingen skillnad i fördelning av typer av personecken beroende på om namnbäraren är döv, hörselskadad eller hörande. Däremot syntes en skillnad baserad på om "döparen" (namngivaren) var döv eller hörande. Döva ger oftare personecken som beskriver utseende medan hörande oftare ger personecken som beskriver namnet.

Över tid ser man också en tydlig förändring, sett utifrån när en person blivit döpt med ett personecken. Det blir mindre vanligt att ge utseende-tecken men istället vanligare att ge tecken för göranden (t.ex. intressen, rörelser, personlighet) – vilket syns tydligt i [grafik 2: förändring].

I undersökningen frågade jag även om man såg sitt personecken som positivt eller negativt. Svaren var övervägande mycket positiva bland alla grupper – döva, hörselskadade och hörande. Detta bekräftar att personecken är en stark identitetsmarkör och något att vara stolt över, då det visar på att man är en del av dövsamhället och den teckenspråkiga gemenskapen.

Om vi undersöker personecken igen 30 år fram i tiden kan vi se hur denna viktiga del i dövkulturen fortsätter att utvecklas.

TEXT: CALLE BÖRSTELL

PERSONECKEN används istället för att bokstavera namn när vi vet vilka personer vi pratar om.